

Музикантска даскалоливница

Международната музикална академия *Allegra*

Спомням си думите на Клаудио Абадо от посветен нему филм. Италианският маестро разказва как Пиер Булез го попитал защо отделя толкова време и сили за различни образователни проекти – Младежкият оркестър на ЕО, камерният оркестър *Густав Малер*, подкрепата на Дудамел и оркестър *Симон Боливар*... Та той е Абадо – дирижира всичко и навсякъде, това не му ли стига? С тихия си глас и непрередаваемо неясна артикулация Абадо отговорил: „Но, Пиер, нали нещата трябва да продължат и след нас?“

„Нещата трябва да продължат и след нас“ е простото, но обемно обяснение на това защо има всякакви майсторски класове, летни академии, ваканционни курсове. И още – желанието за обмен и за напредък; желанието да не останеш сам и изолиран в знанието си. Или незнанието си. Бил съм участник в майсторски класове. Задкулисието на една сценична изява ми е познато, тук ми е интересен процесът на правене на музиканти, музикантската даскалоливница. Детайлите за това как се прави музикантът, как той е доведен до призиванието си – това са за възвишения потребител на музикалното изкуство ненужни, кухненски детайли. Но понеже не съм любител, аз зная, че може би най-вълнуващият момент от една музикантска кариера е това, което бих нарекъл „израстване към призиванието“. С други думи, скулптирането на артиста, ръката, подадена в лабиринта от избори и отчаяния, колебания и самозабрави. Задачата тук, за разлика от конкурсите с техния патос и напрежение, е такава – да станеш поне малко по-добър от този, какъвто си в момента. Не от другите.

Постепенно започвам да навлизам в конкретна атмосфера – тази на **Международната музикална академия *Allegra***, провеждана за трета поредна година в Русе. Фактът, че академията се състои за трети път, говори, че тя е желана – от участниците (част от тях съм запомнил и от предишните издания!), може би – от града; със сигурност - от основателя и артистичен директор **Петър Найденов**, който отлично знае цената и смисъла на това да бъдеш добре и сурово учен, за да си полезен на изкуството, което си избрал. Завидна е ролята ми на *фланьор* – от класа по кларинет на **Фабио ди Казола** през тромпетния курс на **Вим ван Хаселт** и курса по пиано и клавирно дуо на **Аглика Генова и Любен Димитров** до класовете по дирижиране на **Йоханес Шлефли** и **Андреас Херман**. Това, което подкупва, не е само прякото научаване на неща нови, важни и полезни, а и цялостната вгълбено-весела обстановка: диригенти дружат помежду си (странно!) и с музикантите, с които работят (странно!), медни и дървени духачи обсъждат духови - и не само! - проблеми, пианисти бързат със специфичната си походка, владеят откритостта и дружелюбието... Дошъл, за да наблюдавам, и аз се уча. На музика се учиш непрекъснато; в противен случай е редно да смениш заниманието си. *Allegra* е обхванала сякаш цялото лятно стихнало Русе. Зала „Филхармония“, Клуб на културните дейци, Музикално

училище, Русенски университет, Доходно здание зазвучават; жегата е победена от ентузиазма на табуни млади хора. Броят им се увеличава от *Allegra* на *Allegra* (75 участници от 21 страни); ще рече, че убедеността в ползата от участие печели пред финансовата предпазливост и скептицизма. Тук ще вмъкна, че главният организатор се е погрижил да осигури достатъчно стипендии, щото всички български участници да бъдат подпомогнати в намерението си да се развиват. Ние не сме много лесни на обучение – или сме достатъчно развити и можещи, или смятаме, че участието в подобен курс подрива авторитета на собствения ни учител, или предпочитаме да олихвяваме дотук наученото на всякакви конкурсни арени. Явно е, че този манталитет започва да отстъпва – около една трета от участващите в *Allegra* са от България (24).

Нека сега предприемем нещо, което като рубрика във в. Култура се наричаше „Из концертните зали“. Добавям – и „из учебните зали“. Драски и шарки.

Фабио ди Казола, пъргав, усмихнат, работи с млада испанка Соната от Пуленк. С очарователна спонтанност разказва историята на дружбата на двамата – Пуленк и Онегер, на чиято памет е посветена сонатата. Обяснява почти непреводимия с думи характер на частта: „Какво значи *Allegro tristamente*? Помисли – това е оксиморон: *тъжно весело*. Но какви са тези викове и резки жестове в началото... знаеш ли, когато някой научи за загубата на близък, първата реакция не е тъга – тя е на гняв и отхвърляне! А ето тук някой някому показва „дълъг нос“ – сиии-сол-до си!, били са млади, дръзки, но ето, че единият изпреварва другия в смъртта... момент – този ми бемол го изсвири като флажолет с лек акцент, така ще е прозрачен, пък ще се строи в линията (следва увлекателно обяснение за цветовете на обертоновете, за вътрешния живот на инструмента); Фабио фантазира, въвежда, импулсира. Никакъв натиск, един сложен пасаж се изработва тъй, както чан-монах би предал знание и сила на ученика си: един срещу друг, сякаш две огледала: тон, два тона, три тона, четири... учителят предизвиква ученика – „След мен! Като мен. С мен. По-добре от мен!“. С точно такава пластичност и ярък, почти стъклен звук, Фабио ди Казола солира в *Първия концерт* на Вебер (21 юли). Пределно отчетлива техника, пределни (тихи) динамики, експанзивна, неповтаряща се фразировка, еластичен метрум. И тежък, несъбуденоркестър, въпреки ясната, говореща техника на Йоханес Шлефли. В увертюрата-фантазия *Ромео и Жулиета* на Чайковски швейцарският маестро приведе оркестъра в режим на музициране с непрекословно функционалната си жестикуляция, с умениято енергично да чертае пътя на музикалния процес, с комфорта, който създава чрез яснотата на мисълта и конкретността на диригентското си присъствие. Качествата, които изброих, са особено ценни, когато ги видим приложени към обучаващите се диригенти. Различни по пол, националност, раса, различни като ниво на сръчност, опитност, дарба. Шлефли отлично знае, че самата диригентска професия е свързана с известна (повишена) доза самомнение и самоувереност. Ето защо той, без да нарушава зараждащото се крехко диригентско его, успява с чудесна деловитост да отстранява дефектите на крилатата неопитност; да показва най-същественото – как да общуваш с оркестъра с ръце, с тяло; и да показваш онова, което би разказал многословно. Да усещаш и цениш времето, споделяйки го с оркестъра в интерес на музиката. Наистина, свръхнатовареният оркестър на ДО-Русе бе полезен партньор за проходащите маестри.

Премествам се в концертната зала на НУИ „Веселин Стоянов“, курс по пиано и клавирно дуо. Уговорил съм се с Любен и Аглика, че ще се появя; правя го незабелязано. Попадам на нещо, което ми напомня на работния маниер на Васил Казанджиев: около 40 минути, посветени на самото начало на Соната KV 381/123a от Моцарт. Като в истинско дуо, ролите са поделени – безмилостна строгост и известно благодушие. 40 минути, посветени на един акорд и една фигура-клише. Безпощадно изискване за точно определена артикулация и точно определена фразировка. След това –

за връзката между тях. Аглика е настъпателна, почти театрално-неотстъпчива, партньорът ѝ – по-толерантен, все така неотстъпчив обаче в общите им императивни изисквания. Дадох си сметка колко справедливо в простотата си е това, за което настояват. И колко трудно се постига простото, очевидното. И как понякога трябва да стигнеш до стената на „не мога“, за да може да стигнеш в малкия рай на постигнатото. Разбираш какво и колко от това „както“ стои зад спонтанно филигранната и безукорна клавирна „игра“ на дуото. Игрови, пълни с хрумвания и изящни бяха пианистите и като партньори на смесен хор „Проф. Васил Арнаудов“ - Русе и диригента **проф. Андреас Херман** в увличащото изпълнение на *Liebeslieder Waltzes* от Брамс в концерта на 21 юли. Андреас Херман е познат на русенската публика от предишни свои гостувания като диригент и педагог. Внимателен, с чудесен хумор, търпелив и знаещ, проф. Херман много деликатно въвежда студентите в голямата немска хорова традиция, чийто отличен представител той самият е. Сред студентите в класа му имаше интересни фигури – хора с харизма, хора, които могат да си служат с нея, ранни професионалисти, интуитивисти, мануални шамани – способни млади хора. Всеки един със своите хрумвания, предубеждения, напрегнатости или напротив – освободености; всеки с усещането си за лична правота, изкусно смесена с неувереност. Изхождайки от малки детайли, свързани с текста, произношението, възможността за отчетлива артикулация, проф. Херман неусетно и без авторитарност формираше вкус и усещане за „хорова реалност“. Маниерът му на (не)намеса всъщност кара учениците сами да оценят функционалността на това, което изискват. Общуването между участниците, между професора им и тях, между тях и хористите от хор „Проф. Васил Арнаудов“ имаше истински непринуден характер. Удивително е да се наблюдава как не само изискванията и жестовете, но и цялостното излъчване на човека на пулта променят коренно звука на хора. Хорът беше внимателен и пристрастен съучастник в търсенията на младите колеги; точен като барометър в реакцията си, доброжелателен и радостен от възможността да обменя нови енергии. Такъв беше и на заключителния концерт на курса в една панорама от Жоскен до Хиндемит, където студентите показаха собственото си виждане, но фино докоснато от съветите на Херман. Един хор, към който дълго време бях пристрастен, такъв съм, оказа се, и сега.

Концерт на китариста **Андреас фон Вангенхайм** в благоприятната акустически зала „Европа“ (18 юли). Изискана програма, приковаваща и променяща вниманието на публиката дълбока вгълбеност, бих казал – буден унес на артиста, благодатни авантюри в спектрите на тишината, всеки звук със своя тежест, място, багра – подредени в деликатна мрежа, поразителна за инструмента прозрачност на полифонията. Със свиренето си проф. Вангенхайм успя някак да пренареди немалката зала и да я превърне в интимно пространство за вчувстване в музиката. Самият концерт беше много важен урок за китарните адепти – за това, че има автори като Бенджамин Бритън с неговия *Nocturnal*, че китарата не е (само) инструмент, на който се подрънква страстно, че безкрайният свят на тембъра е нещо, на което си струва да посветиш усилия... Завиждам, впрочем, на учениците на проф. фон Вангенхайм, един от най-тачените рицари на китарата днес, преподавател във висшите училища за музика в Люцерн и Карлсруе.

17 юли, Румънски национален камерен оркестър – младежки състав, част от Румънския национален оркестър на Мандял, артистичен и образователен проект, основан през 2008. „Лятна“ програма с хубава изява на оркестъра в *Румънските танци* на Барток и *Игри* на Сабин Пауца, но чийто център бе участието на Вим ван Хаселт. Тромпетист, чиято кариера е свързана с Концертгебау оркестър, Дойче опер в Берлин, Фестивалния оркестър на Люцерн, с диригентите Янсонс, Хайтинк, Дудамел, Фишер, Маазел, Харнонкур. Солист в два извънредно затруднителни за тромпет барокови концерта, артистът показва завидна техника и овладяност. Блясъкът му се разкри пълно при работата със студентите. Наставления, свързани с естественото изговаряне на музиката, с комфорта да свириш, с

цялата палитра от атаки, филирания на звука, с тълкуването на текста и цялостното му обхващане. Вим ван Хаселт чудесно обясняваше стремежа на един тон към следващия в Сонатата на Хиндемит, конструкцията на дългите линии, диханието. Много силен клас с участници от Германия, Индонезия, Англия, САЩ – и с превъзходна група от възпитаници на Пенчо Пенчев, проявили се отлично на концерта. Здравка Василева с Хиндемит, Димитър Панайтов – с *Легенда* от Енеску; ще отбележа и Никола Раузи, суверенна в авангардната солова пиеса на Стенли Фридман.

Това видях и чух – това споделям. Беше удоволствие, което донесе и надежда. Русе има своя прекрасен фестивал *Мартенски музикални дни*; има вече и отлична Лятна академия *Allegra*, която в някакъв смисъл следва фестивала и го подготвя; нека градът цени и поддържа двете музикални събития; нека едното продължи да е кауза, а другото да се превърне в такава. Тук трябва да спомена за институционалната и финансова подкрепа на фондация „Русе – град на свободния дух“, на Министерство на културата, на фондация „Америка за България“, на БНТ, на ред русенски организации и институти, хотели и др. Завиждам на Петър, че можа да реализира една мечта; и че може да я поддържа и развива. Има и такива хора, слава Богу. Но той едва ли ще забележи завистта ми, зает с подготовката на *Allegra IV*.

Драгомир Йосифов